

## **Začíná druhý život filosofa Ladislava Hejdánka**

**Jan Payne**

in: Křesťanská revue, 87, 2020, n. 2, p. 9–11

in: Křesťanská revue, 87, 2020, č. 2, str. 9–11

◆ nekrolog, česky, vznik: 3. 5. 2020 ◆ web

◆ obituary, Czech, origin: 3. 5. 2020 ◆ web

## **Začíná druhý život filosofa Ladislava Hejdánka**

V různých médiích vyšla spousta různých nekrologů ke skonu Ladislava Hejdánka a v nich různí přátelé či následovníci líčí osobní i obecně známé vzpomínky na něj. To je jistě nutné pro širokou veřejnost, která tuto výjimečnou osobnost české filosofie neznala. Těžiště oněch vzpomínek na něj je jeho životopis a jen občas se někdo dotkl jeho filosofického směřování. Napadá mě ovšem v této souvislosti ptát se, co by o těchto chválách Láďa samotný soudil.

Znal jsem Láďu hodně dlouho. Vlastně měl náš vzájemný vztah svůj základ již o generaci dřív, totiž ještě před mým narozením. Zatímco moje matka znala Láďu z evangelické mládeže, můj otec byl v oddílu YMCA jeho vedoucím. Chodil jsem k němu do bytu na semináře dávno před tím, než převzal agendu Julia Tomina a rozšířil tak okruh frekventantů o další zájemce. Mimochodem díky tomu jsem se seznámil i se svou ženou Lenkou a byl pro mě tudíž i tímto způsobem osudový. Posléze jsem k němu domů dost často chodíval a trávil s ním mnoho hodin osobních diskusí o filosofii i politice či o všem možném dalším. Po "revoluci" mi doporučil studovat i formálně filosofii na filosofické fakultě a byl při mé obhajobě diplomky; disertaci jsem též obhájil pod jeho vedením. A rád vzpomínám na poslední návštěvu u něj před pár měsíci: na rozdíl od jemu vlastního způsobu vyjadřování před tím byl tentokrát vysloveně laskavý. Na to nikdo z nás zvyklý nebyl. Pak jsem měl kvůli epidemii a jeho zdravotnímu stavu již trochu obavy a od další zamýšlené návštěvy jsem již upustil.

Pochopitelně jsem též hodně a důkladně četl jeho práce a snažil jsem se pochopit to, co se sděloval nám všem. Ne vždycky bylo snadno pochopitelné to, co od svých žáků vyžadoval: vyžadoval totiž základní obrat ve způsobu myšlení k myšlení filosofickému. Filosofování bylo jeho přirozeností natolik, nakolik o přirozenost vůbec může jít, a z toho vyplývala i celá řada jeho povahových vlastností. Kromě jeho úžasného vzepětí k pravdě to byl mimořádný smysl pro humor v podobě ironie k sobě samému. Již jsem naznačil určitou jeho tvrdost k druhým, ale tu daleko překonala jeho tvrdost k sobě samému. Když začal sebe sama ironicky shazovat, vysmívat se svému údělu, dokázal být mimořádně vtipný. Dovoluji si tvrdit, že úplně stejně by byl uštěpačný k současným oslavným vyjádřením a komentoval by je: o mě přece nejde. Jde o to, co bude, čili co událost předá událostem dalším.

Co vlastně chtěl předat nám všem? Kam se vůbec ubíralo jeho směřování? Představuji si nyní jeho možnou přednášku k jeho vlastní smrti a k tomu, co by bylo její myšlenkou hlavní. Hned na začátku by asi zdůraznil: přestaňte se tolik zabývat minulostí - minulost má význam jen tak, že slouží budoucnosti a že budoucnost si něco z ní přivlastní. Zbytek je více či méně bezcenný. Ovšem právě tato myšlenka je hlavní Láďův odkaz nám, totiž přestat ulpívat na zašlých časech a obrátit či "vyklonit" se s nadějí a vírou k budoucnosti. Budoucnost ovšem zdaleka není prázdný prostor vhodný k naplnění čímkoliv podle našich vrtochů; takové pojetí je jen výrazem naší hlouposti. Onoho předsudku je třeba se zbavit a začít budoucnost zkoumat. Ovšem věda toho při vší úctě k vědeckému poznání schopná není. Na to potřebujeme úplně jiný obor.

Základem necht' je to, že do budoucnosti se promítají zájmy každého našeho bližního a s těmito namnoze zcela různými zájmy musíme počítat, přičemž takových zájmů je tolik, kolik je lidí na Zemi. Ale to není všechno. Mínění každého je rozštěpeno do třech sektorů a těmi je zároveň to, co budou, chtějí a mají dělat. Stačí vzít jen těch pár lidí v

bezprostředním okolím a k tomu přidat svoje vlastní tápání nad tím, co budu, chci a mám dělat já. Již tím vzniká spleť filigrán rozmanitých střetů a je těžké najít v tom všem řád.

Do toho by Láďa jistě připomněl něco, co pro něj bylo klíčové, totiž že čas od času přicházejí určité osobní výzvy a že těmto výzvám je třeba předně rozumět a pak je i vzít vážně. Takovou vstřícnost k výzvám nacházel Láďa zejména u biblických proroků a měl za to, že od nich je třeba se učit. Vlastně pro něj bylo i svým způsobem vedlejší, kdo je autorem těchto výzev: výzvu z hořícího keře neuměl Mojžíš zprvu ani identifikovat a identifikoval jejího původce teprve dodatečně coby toho, koho ctíli Abrahám, Izák a Jákob dávno před ním. Tuto práci totiž vykonává až reflexe víry a víra samotná bez předmětu zůstává vlastním zdrojem.

Všechno tudíž vzchází z budoucnosti a budoucnost je přímo těhotná veškerým děním. Přes to nám povaha budoucnosti stále uniká. Podotknout v této souvislosti je ovšem třeba, že budoucnost je dvojí a že přes vzájemné provázání obou mezi nimi zeje hluboká propast. Rozdíl je mezi budoucností ryzí a zdánlivou s tím, že ona zdánlivá namnoze v očích lidí předstírá svrchovanost nade vším. Její předstírání spočívá v tom, že nabízí něco, co přímo vyvěrá z minulosti a co se na základě minulosti dá i předjímat.

Například příští sobota je dána sedmým dnem od soboty poslední a ta stejně tak tisíce roků zpátky. Vypočítat se tudíž dala již dávno a i všechny další se dají určit předem stejně tak. Tím spíše to platí o přírodních dějích a přírodní vědy na pravidelnosti přímo stojí: v povaze vědy je totiž reprodukovatelnost čili možnost opakovat cokoliv kdykoliv se stejným výsledkem. Vyjádřeno jinak, jeden a totéž je jedinečný případ pro vědu žádným případem není. Na tom spočívá naše předmětné uvažování. Navzdory tomu, že se této předmětnosti vzdát nesmíme, musíme začít rozvíjet i jiný rozměr zkušenosti.

Zkušenost s ryzí budoucností se od této hluboce liší. Žádným způsobem se totiž vypočítat předem nedá. Týká se toho, co se stane jen jednou (efapax) či alespoň poprvé. Podruhé a potažmo zas a zas to samé znamená již úpadek. Příkladem nechť je něco, co Láďa rád připomínal: napodobit Abrahama tak vyžaduje dělat něco úplně jiného než on. Klíčová na osudu Abrahama je totiž jeho iniciační role v dějinách. Takový moment se vesměs pokládá za náhodu a náhodu by leckdo úplně potlačil, ovšem tím by se vzdal daleko cennější bezprostřední zkušenosti s ryzí budoucností.

Budoucnosti je třeba se otevřít a nikoliv děsit se jí; ač ta probouzí úzkost a úzkost se vesměs špatně snáší, přetavit ji do podoby přijatelnějšího strachu z něčeho a uchýlit se k němu je svým způsobem zradou. Poukázal na to již Søren Kierkegaard a jeho úvahu beze zbytku převzal i Láďa: Láďa kladl důraz na autenticitu a na to, co z ní vyplývá: odvaha a statečnost ve vlastních postojích. Naplnil tento povýtce sokratovský úkol v mnoha svých činech s tím, že právě díky takové otevřenosti k ryzí budoucnosti dokázal rozvinout filosofování úplně jiné povahy. Požadoval vesměs filosofování pro příští generace s tím, že říkat to, co lidé chtějí slyšet, a psát to, co lidé chtějí číst, není podle něj filosofa hodno. Skutečný filosof nesmí oslovovat pouze své vrstevníky.

Tyto myšlenky mě oslovily i v souvislosti mého neurologického vzdělání v tom, že vůdčí a zároveň i mimořádně rozvinutá část lidského mozku je určena právě k adaptaci čili k tomu, aby se každý jedinec s ryzí budoucností vyrovnával. Ostatně s takovou budoucností je nakonec spjatá i svoboda: svobodu jiné lidské i boží bytosti lze totiž cítit

pouze tímto způsobem. Zradou a pohrdáním druhého je očekávat očekávané i očekávání čehokoliv se vzdát; oba postoje jsou postojem ke strojům i věcem vůbec. Východiskem je pouze vydat se cestou očekávání překvapení s tím, že tento zvláštní paradox je branou do ryzí budoucnosti; budoucnost se jinak prostě vytratí.

Takto Láďa vykročil a k podobnému vykročení celým svým životem vybízí i nás. Tím začíná druhý života Ladislava Hejdánka.

Jan Payne; 3. května, 2020